

Vedlegg 1: Utviklingsprogram Nordland (handlingsprogram)

Innledning

Til alle regionale planer skal det følge et handlingsprogram. Handlingsprogrammet til Fylkesplan for Nordland 2012-2025 skal fortsatt kalles Utviklingsprogram Nordland (UPN). Tiltakene i Utviklingsprogram Nordland er et resultat av foreslåtte tiltak fra regionale planprosesser i hele fylket, interne prosesser i fylkeskommunen og møter med Partnerskap Nordland. Oversikten viser tiltak etter målområde, mål og strategi. Hovedansvarlig er uthevet, samarbeidspartnere er oppført og årstall for planlagt gjennomføring krysses av.

UPN skal i følge plan- og bygningsloven rulleres hvert år, første gang allerede i høst. Dette gjøres for å få inn nye tiltak i perioden 2014-2016 og samkjøre tiltakene for 2014 med budsjettprosessen for 2014. I forbindelse med årlig rapportering til fylkestinget, skal det utarbeides resultatindikatorer for alle målene. Indikatorene vil gjøre det lettere å måle resultatene av fylkesplanen, slik at det kan rapporteres til fylkestinget på en god måte.

Fylkeskommunen utarbeider mange planer og strategier for Nordland, også andre regionale planer enn fylkesplanen. Til disse planene og strategiene følger det handlingsprogram. Områder der vi allerede har eller er i ferd med å utarbeide planer med handlingsprogram, blir i liten grad omtalt og gjentatt i UPN. Spesielt gjelder dette Transportplan Nordland med tilhørende handlingsprogrammer, men også Klimaplan, Reiselivsstrategi, FoU-strategi, regional plan for internasjonalisering m.fl. Handlingsprogram Regional plan for internasjonalisering, er tatt inn i UPN. Fylkesplanens målområder og mål dekker og er i tråd med politikken i andre planer og strategier.

Her følger en forklaring på forkortelsene i tabellen:

DNV = Det norske veritas	NB = Norges brannskole
DS = Distriktssenteret	NFK = Nordland fylkeskommune
FD = Fiskeridirektoratet	NFR = Norges forskningsråd
FFK = Finnmark fylkeskommune	NFTU = Nordland fylkes trafikkisikkerhetsutvalg
FH = Folkehelseavdelinga (NFK)	NHO = Næringslivets hovedorganisasjon
FHI Sverige = Statens folkhälsoinstitut	NIK = Nordland idrettskrets
FK = Fylkeskommuner	NNKM = Nordnorsk Kunstmuseum
FLS = frisklivssentralene	NNPS = Nordland nasjonalparksenter
FM = Fylkesmannen	NNR = Nordnorsk reiseliv
FMLA = Fylkesmannens landbruksavdeling	NOVADIS = Norsk senter for opplevelsesbasert reiseliv
FNF = Forum for natur og friluftsliv	NRU = Avdeling for næring og regional utvikling (NFK)
FpN = Forskningsparken Narvik	PN = Partnerskap Nordland
FR = friluftsrådene	RLF = Rådet for likestilling av funksjonshemma
Friv. org. = frivillige organisasjoner	RKK = Regionale kompetansekontor
Hdir = Helsedirektoratet	RR = regionråd
HiN = Høgskolen i Narvik	SA = Samferdselsavdelinga (NFK)
HiNe = Høgskolen i Nesna	SK = Statens kartverk
HN = Helse Nord	SST Danmark = Sundhetsstyrelsen
HS = høgskoler	ST = Sametinget
IK = Internasjonalt kontor (NFK)	SVV = Statens vegvesen
IN = Innovasjon Norge	TFK = Troms fylkeskommune
KM = Kultur- og miljøavdelinga (NFK)	UE = Ungt Entreprenørskap
KOM = kommuner	UiN = Universitetet i Nordland
KS = Kommunenes sentralforbund	UKM = Ungdommens kulturmønstring
KUD =	UTD = Utdanningsavdelinga (NFK)
KV = Kystverket	VGS = videregående skoler
LO = Landsorganisasjonen	VHSS = Valnesfjord Helseportsenter
MT = Mattilsynet	Y-nemnda = Yrkesopplæringsnemnda
MUS = museene	ØK = Økonomiavdelinga (NFK)

MÅLOMRÅDE 1: LIVSKVALITET		Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Visjon: Et aktivt liv og et inkluderende samfunn					
Mål 1: Alle i Nordland skal ha mulighet til å kunne utvikle sine evner, ferdigheter og interesser					
Strategi 1: Stimulere barn og unges samfunnsengasjement og aktive fritid					
1	Etablering av tilskuddsordning for inkludering gjennom frivillige organisasjoner	FH/NRU , friv. org., KOM	X		
2	Utarbeide en handlingsplan for Nordlands samiske befolkning i et urfolks-/ internasjonalt perspektiv	NRU , UTD, UiN, FM, samiske sentra	X	X	
3	Utarbeide en handlingsplan for samer bosatt i byer i Nordland	NRU , dept., samiske sentra, ST, KOM	X	X	
4	Utarbeide metoder som bidrar til at barn og unge får økt kunnskap om og forståelse for kunst- og kulturproduksjon (prosjekt)	KM/FH , KOM , UKM , kulturinstitusjoner	X	X	X
5	Samarbeid for å fremme interessen for naturbruk som næring overfor barn og unge	4H Nordland , FM, NRU	X	X	X
6	Utvikle metodisk samarbeid mellom ungdomsmedvirkningsorgan i de tre nordligste fylkene	FH , TFK, FFK	X	X	X
Strategi 2: Inkludere tilflyttere og innvandrere slik at de blir aktive samfunnsdeltakere					
1	Kartlegge tilbud og behov for norskopplæring. Utvikle metoder og modell for språkopplæring. Iverksette kvalifiseringstiltak.	NRU , UTD, KOM , HS, UIN , NAV, IMDI , FM	X	X	X
2	Etablering av flerkulturelle møteplasser for alle	KOM , KM , NRU , FH , bibliotek, kulturbygg, skoler, friv. org.	X	X	X
3	Mentorordning for innvandrere	NRU , KOM , KUN , NHO , IN	X	X	X
4	Inkludere entreprenørskap i språk og samfunnsopplæring for innvandrere	UTD , NRU , KOM , UiN , høyskoler	X	X	X
Strategi 3: Tilrettelegge for utdannings-, opplæringstilbud og læringsmiljø av høy kvalitet					
1	Samarbeidsavtale om felles kompetanseheving av lærere og pedagogiske ledere med sikte på god sammenheng i grunnopplæringa	UTD , KOM , FM, RKK		X	
2	Samarbeid om styrking av samisk språk, kultur og samfunnsliv - samkjøring av tiltak	NRU , UTD, FM, ST, vgs, Arran, UiN , FH , samiske inst.		X	
3	Vurdere etablert internasjonalt utdanningstilbud i videregående skole i Nordland	UTD , NRU , IK , NHO		X	
Strategi 4: Stimulere til aktiv bruk og formidling av natur, kulturarv, kunst og kultur					
1	Utvikle Storjord (Saltdal) som nasjonalt modellområde for universell utforming (prosjekt)	FH , Saltdal kom, VHSS , NNPS , Statsskog, RLF	X	X	

Mål 2: Innbyggerne i Nordland skal ha gode levekår					
Strategi 1: Bidra til en boligpolitikk som ivaretar befolkningen, næringslivet og spesielle gruppers behov					
1	Boligprogram for Nordland	NRU , Husbanken, KOM	X	X	
Strategi 2: Styrke barnehager, skoler og arbeidsplasser som helsefremmende arenaer					
1	Utvikle og implementere kriterier for helsefremmende barnehage og skole	FH , UTD, FM, andre FK, Hdir, FR, NAV, LO, KS	X	X	X
2	Samarbeidsavtale om skolehelsetjeneste og miljøtiltak i grunnopplæringa	UTD , FH , KOM , FM		X	
3	Iverksette tiltak relatert til psykisk helse for ungdom	FH , KOM , HN , FM	X	X	X

MÅLOMRÅDE 2: LIVSKRAFTIGE LOKALSAMFUNN OG REGIONER		Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Visjon: Et attraktivt Nordland					
Mål 1: Regionsentrene skal være lokomotiver i livskraftige regioner					
Strategi 1: Styrke regionsentrene som funksjonelle sentra					
1	Utvikle en by- og regionsenterpolitikk for Nordland	NRU, KM, KOM, RR, PN	X		
2	Bidra til at kunnskapssenteret på Mo, Campus Helgeland, får en regional rolle	NRU, FoU-miljøene, UTD	X	X	X
3	Styrke Narvik sin posisjon som teknologiby i nordområdene	HiN, Norut Narvik, FpN, Narvik kom	X	X	X
Strategi 2: Styrke Bodøs rolle som fylkessenter, universitetsby og motor i nordområdesatsinga					
1	Utvikle Nordland og Bodø som nav for sikkerhet- og beredskap i nordområdene	NRU, IK, UiN, HRS, KV, Brannskolen, Norlense, Bodø kom	X	X	X
2	Bidra til etablering av forskningspark ved UiN	UiN, NFK, SIVA, Bodø kom, andre	X	X	X
3	Bygge opp Bodø maritime campus	NRU, UiN, UTD, Bodin vgs, Bodø kom	X	X	
4	Utrede avd av Nordnorsk Kunstmuseum i Nordland	KM, NNKM, KOM, KUD, Bodø kom	X	X	
5	Utvikle potensialet/funksjoner i tilknytning til Stormen som nasjonalt kulturbygg	Bodø kom, KM, KOM, aktuelle aktører lok./nasj.	X	X	
6	Utvikle Nordland kultursenter som reelt regionalt og lokalt kultursenter	ØK/Eiendom, KM, IN, KOM, insti., Bodø kom	X	X	X

	Mål 2: Nordland skal ha attraktive og funksjonelle lokalsamfunn og regioner	Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Strategi 1: Videreutvikle samarbeidet mellom kommuner og regioner, i Nordland og over fylkesgrensene					
1	Følge opp faktagrunnlag for Midtre-Hålogaland	RR, NFK, KOM, næringsliv, andre	x		
2	Bidra til at kommunen får utarbeidet helhetlige vannmiljøplaner	KM, FM, KOM, dir mfl		X	X
3	Interkommunale kystsoneplaner	NRU, KM, KOM, RR, FD, Mattilsynet	X	X	X
4	Etablere samarbeidsråd elg/reinpåkjørsler på vei og jernbane	KM, SVV, KOM, FM, statl./reg. sektormyndigh.	X		
5	Gjennomføre prosjektet bibliotek i samarbeid	KM, KOM, UiN, UTD, vgs, studiesentre, m fl		X	
6	Prosjekt: Styrking av utviklingskapasitet i mindre kommuner	NRU, KOM, DS, KRD	X	X	X
7	Inngå samarbeidsavtale om folkehelsearbeidet med de fire kommunene som gjenstår i Nordland	FH, KOM	X		
8	Utvikle nordisk samarbeid i folkehelsearbeidet	FH, FHI Sverige, SST Danmark, fylker og län i Norden	X		
9	Etablere plannettverk mellom kommunene	NRU/KM, KOM, FM	X	X	
10	Partnerskaps-satsing gjennom regionale næringsfond	NRU, RR, UTD	X	X	
11	Etablering av regionale hjorteviltregioner	KM, KOM, grunneiere		X	X
12	Støtte etablering av friluftsråd i alle regioner	FH, KM, KOM, RR	X		
13	Prosjekt Et friskere Nord-Norge: forebygging av fedme og diabetes type 2	HN, FH, TFK, FFK, KOM	X	X	X
14	Utvikling av nye interregprogram	IK/NRU, KRD, intern. samarbeidspartnere	X	X	
Strategi 2: Satse på utvikling av byer og tettsteder med grunnlag i stedenes egenart					
1	Byenes funksjon (prosjekt)	KM, NRU, KOM, sektormyndigheter m fl	X	X	X
2	Etablere utviklingsprogram Drag	Tysfjord komm., NRU, sentrale myndigh., ST	X		
Strategi 3: Utvikle robuste samfunn med velfungerende infrastruktur og god omstillingsevne					
1	Utbygge bredbånd, herunder ny stamfiber gjennom Nordland	NRU, KOM, kraftselsk.	X	X	X
2	Framtidsrettede fiskerihavner	NRU, KV, KOM	X	X	X
3	Oppfølging av omstillingsutfordringer i Flakstad og Meløy	NRU, IN, NAV	X	X	X
4	Godkjent vannforsyning	NRU, KOM, MT			
5	Utvikle Nordlands strategiske havner	SA/KOM	X		
6	Utvikle flere internasjonale flyforbindelser	SA, NRU, IK, Avinor	X		
Strategi 4: Skape gode og funksjonelle arenaer for kunst, kultur, fysisk aktivitet og idrett i alle regioner					
1	Kulturarenaer i alle regioner	KM, FH, KOM, kultur-inst. m nasj./reg. funksj.	X	X	X
2	Utvikle kommunale sti- og løypeplaner i Nordland	FH, KOM, FR	X	X	X
3	Utarbeide og gjennomføre program for sti- og løypemerking i Nordland	FH, KOM, RR, FR, friv.org.	X	X	X
4	Utvikle nye kriterier for fordeling og bruk av spillemidler til anlegg	FH, KOM, FNF, NIK, FR	X		
5	Synliggjøring av samisk kunst, kultur og museumsvirksomhet	KM, NRU, samiske museer	X	X	X
Strategi 5: Legge til rette for gående og syklende og gode kollektivløsninger					
1	Utarbeide handlingsprogram for fylkesveger og ferjer	SVV, SA, NRU, FH	X		
2	Utarbeide handlingsprogram aktiv transport	FH, SA, SVV, NFTU	X		
3	Utarbeide handlingsprogram kollektivtransport	SA, SVV	X		
4	GPS-sporing av busser	SA		X	
5	Etablere trafikksikkerhetssentret	Bodø kom, NRU, SA, SINTEF, SVV	X		

	Mål 3: Nordlands befolkning skal ha tilgang til fleksible og robuste utdanningstilbud	Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Strategi 1: Samordne innsatsen og utvikle et forpliktende samarbeid mellom regionale kompetanseaktører					
1	Inngå og følge opp samarbeidsavtale om felles tiltak for utdannings- og arbeidsmarkedspolitikken (inkl. flere delavtaler)	UTD , NAV, NHO, LO, KS, Y-nemnda, IMDI, FM		X	
2	Videreutvikle samarbeid mellom universitet/høgskole, arbeidslivet og virkemiddelapparatet - Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA)/Forum for kompetanse og arbeidsliv	UTD , NRU, NHO, LO, KS, NFR, m.fl.	X	X	X
Strategi 2: Tilrettelegge for desentraliserte og fleksible utdanningstilbud i regionene					
1	Etablering av Nettskolen i Nordland	UTD , NRU, KOM, FM		X	
2	Etablere arena mellom vgs og universitet/høgskoler på utvikling av pedagogiske modeller for nettstøttet utdanning	UiN , HIN, HINE, UTD	X		
3	Program for fleksibel læring (studiesenterprogram) for Nordland – utvikling av regionale studiesentre	UTD , HS/UiN, KS, RR, RKK, NAV, NHO, LO, KOM	X	X	
4	Ta initiativ til etablering av utdanningstilbud i samisk språk og kultur (duodje) -masterstudium i lulesamisk -samisk entreprenørskap	NRU , UiN, UTD, samiske senter		X	
Strategi 3: Utvikle rådgivertjenesten i skolen og en livslang regional tjeneste for karriereveiledning					
1	Videreutvikle regionale karrieresentre som en ressurs for offentlige og private virksomheter. Utvikle samarbeid med universitet og høgskoler om en livslang tjeneste for alle.	UTD NAV, NHO, LO, KS/KOM, FM, UIN, HS	X	X	
2	Iverksette samarbeidstiltak for å styrke rådgivertjenesten	UTD , KOM, RKK, FM, NHO, LO, KS	X	X	

MÅLOMRÅDE 3: VERDISKAPING OG KOMPETANSE		Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Visjon: Et nyskapende Nordland					
Mål 1: Økt kompetanse og FoU-aktivitet					
Strategi 1: Stimulere til økt samarbeid mellom forskningsmiljø, utdanningsinstitusjoner, næringsliv, offentlig sektor og innovasjonsaktører					
1	Oppfølging og gjennomføring av handlingsprogram for FoU-strategi	NRU, UTD, NHO, NFR, FoU-inst., FM	X		
2	Utvikle mastergrad i folkehelsearbeid ved UiN	UiN, FH	X		
3	Kartlegge og dokumentere verdiskapingen av lærlingordningen i Nordland	UTD, UIN, NHO, LO, Y-nemnda		X	
4	Utvikle kulturvirksomheter som kunstneriske spydspisser nasjonalt og internasjonalt	KM, kultUiNst., UiN, IN, Kulturrådet m fl	X	X	X
5	Gjestekunstnerordninger AiR (Artist in Residency)	KM, KOM, kulturinst	X	X	X
6	Arena for formidling av kunnskap om landbruksforskning og rådgivningstjenesten i Nordland	FM, NRU, FORSK.	X	X	X
7	Initiere etablering av strategisk selskap for marin sektor	NRU, innovasjons-selskapene, UiN	X		
8	Internasjonalt samarbeid i kommunesektoren om utvikling og salg av tjenester	KS, NRU		X	
9	Bidra til etablering av kommersialiseringsenhet med utgangspunkt i FoU-virksomhet i universitetssektoren i Nordland	NRU, UiN, FpN, HiN, FoU-miljøene	X		
10	Bidra til at landbruket gjennom bedre agronomi og andre tiltak kan imøtekomme de nye klimautfordringene	FM, KM	X	X	X
Strategi 2: Offentlige aktører i Nordland skal utvikle og videreformidle ny kunnskap					
1	Gjennomføre kommunikasjonskampanje om sammenhengen mellom livsstil og helse	FH, KOM, FLS, eksternt leverandør	X		
2	Befolkningsundersøkelse om levekår, levevaner og helse	NRU, FH, eksternt forskningsmiljø	X	X	
3	Digital historisk kunnskapsbase	KM, KOM, museer, bibliotek, UiN	X	X	X
4	Nettportal for offentlige uterom i Nordland	KM, MD, Distrikssenteret	X		
5	Etablere Nordlandsatlas	KM, FH, KOM, FM, SK, flere dir		X	X
6	Nordlandslandskapet (prosjekt)	KM, KOM		X	X
7	Kartlegge variasjon i inntekt og lønnsomhet i primærlandbruket i Nordland	FM, NRU, Partnerskap landbruk	X	X	X
8	Kartlegging av «moderne friluftaktiviteter i Salten»	KM, FH, KOM, reiseliv, FR, akt. aktører		X	
9	Utarbeide målrettet informasjon slik at NFK framstår som en attraktiv arbeidsgiver og Nordland som et attraktivt arbeidssted for hjemflyttet/tilflyttet ungdom	NAV, FH, LO, KS, NHO, andre FK, Hdir	X		
Strategi 3: Bidra til å videreutvikle kompetansemiljøene i fylket					
1	Styrking av håndverkkompetansen innen antikvarisk bygningsvern	KM, RA, museer, vgs, KOM, bransjeorg.	X	X	X
2	Styrke kunnskapsaktørenes nasjonale og internasjonale posisjoner i nordområdene	FoU-miljøene, NRU, nordområdesenteret	X	X	X
3	Styrke videregående skoler som samfunnsbyggere og regionale utviklingsaktører	UTD, NRU, KOM, RR, UIN, HS, FM	X	X	X
4	Lage et program for utvikling av kompetanseindustrien i Nordland i et internasjonalt marked	UiN, NRU, IK, HiN, HiNe, KUN, private utd.inst.		X	
5	Videreutvikle kompetansen innen grønt reiseliv og utmarksbaserte næringer i Nordland	FM, NRU	X	X	X
Strategi 4: Stimulere til økt bruk av nasjonale og europeiske FoU-midler					
1	Kvalifisere/mobilisere forskn.miljø til å søke finansiering fra nasj. og internasj. kilder, bl.a. EUs nye rammeprogram Horizon 2020	FoU-miljøene, NRU, IK, IN	X	X	

Mål 2: Nordland skal ha tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft		Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Strategi 1: Styrke og målrette rekrutteringa av arbeidskraft					
1	Etablere et program for målrettet rekruttering av arbeidskraft innen ulike bransjer	NRU, NAV, NHO, LO, UiN, ambassader, IN	X		
2	Etablere program for rekruttering av flere studenter fra Nordland til utdanning i utlandet, og fra utlandet til Nordland som også er aktuelle for arbeidsmarkedet i Nordland	UiN, HiN, HiNe	X	X	
3	Etablere samarbeid med NAV Eures om rekruttering fra utlandet	NAV, NFK, LO, NHO, IN, KOM, bedr.	X		
4	Tiltak tilflytting og rekruttering -Etablere servicekontor for tilflytting -Utvikle nye hospiteringsordninger/traineeordninger -Praksisplasser/traineeordning for innvandrere -Etablere program for arbeidslivsrettet fremmedspråksatsing	NRU, PN, KS, KOM, næringsliv, UTD, NORAD		X	
5	Operasjonalisere den vedtatte samfunnskontrakten for lærlinger – øke antallet lærlinger og læreplasser	UTD, NRU, KOM, KS, NHO, LO, Y-nemnda	X	X	X
6	Tilbakestrømsprosjekt Nordland	FM, KOM, RR		X	
7	Videreutvikle fagskoletilbudene, bl.a. etablere en fagskole for bergteknikk ved Fauske vgs	UTD, NRU, NHO, LO, andre FK, Fauske vgs	X	X	X
8	Iverksette tiltak for å motivere ungdom til å foreta utradisjonelle valg av utdanning	UTD, KOM, NHO, LO, KS, RKK, y-nemnda		X	X
9	Gi tilbud om fleksibelt/nettbasert kvalifiseringskurs til grunnskolelærerutdanning i alle kommuner	UiN, HiNe, KOM, RKK, UTD	X	X	
10	Rekrutteringstiltak -VA-sektoren -jordbruk og skogbruk - FM	NRU, FM, HiN, KOM, IN, ORG	X	X	X
11	Plan for å stimulere til generasjons-/eierskifte i landbruket i Nordland	FM, NRU, landbruksorg., utd.inst.	X	X	X
Strategi 2: Stimulere til kompetanseheving i arbeidslivet					
1	Nordland fylkeskommune som merkevare for ungdom	FH, utdanningsinst.	X		
2	Styrke rekruttering til fordypning i fremmedspråk. Få sammenhengende tilbud innen fremmedspråk i grunnskole og videregående opplæring	UTD, KOM, KS, NHO, UiN, HS, RKK	X	X	X
Strategi 3: Øke gjennomføring av utdanning					
1	Iverksette tiltak for å bedre overganger mellom skolenivå og mellom skoletrinn i vgs	UTD, KOM, NHO, LO, FM, KS, FM		X	X
2	Iverksette tiltak for å øke andelen elever som går fra Vg2 yrkesfag til læreplass.	UTD, KOM, NAV, LO, UiN, HS	X	X	X

	Mål 3: Nordland skal ha et konkurransedyktig, innovativt og bærekraftig arbeids- og næringsliv	Hovedansvarlig og samarbeidspartnere	2013	2014	2015-
Strategi 1: Stimulere til nyetableringer, omstillinger og vekst i eksisterende bedrifter					
1	Styrke innovasjon og entreprenørskap i hele utdanningsløpet	UTD, NRU, IN, NHO, UIN, HS	X	X	X
2	Utvikle en helhetlig satsing på gründere i hele Nordland	IN/NRU, UTD, UNG	X	X	X
3	Profilering av bedrifter og deres produkter på viktige arenaer - nasjonale og internasjonale	NRU, bedrifter	X		
4	Leverandørutvikling innenfor fornybar energi og miljøteknologi	NRU, bedrifter, IN			
5	Utvikling og oppfølging av handlingsprogram for internasjonalisering	IK, NRU, UTD, KM, andre	X		
6	Iverksette handlingsplan og prosjekt innen grønt reiseliv	FM, NRU, reiselivsorg.	X	X	X
7	Utvikle og implementere kriterier for helsefremmende arbeidsplass	NAV, FH, NHO, Arbeidstilsynet, LO, KS	X	X	X
Strategi 2: Ta i bruk Nordlands mangfoldige kultur, kulturmiljø og naturressurser som potensial for verdiskaping					
1	Øke kunnskapen om og synliggjøre verdien av mineralressursene (naturressursene)	NRU, NGU, KOM, Arena mineral	X	X	
2	Bruke det geologiske naturgrunnlaget innen skole og reiseliv	NRU, NGU, andre	X	X	X
3	Tiltak for å øke produksjon av ny fornybar energi	NRU, bedr., Foumiljøene, FM	X	X	
4	Ta i bruk lite utnyttede marine ressurser som grunnlag for verdiskaping	NRU, bedr., FOUmiljøene	X		
5	Festivalfylket Nordland	KM, NRU, festivalene, KOM, IN, reiselivet		X	X
6	Utvikle nasjonalparker som reiselivsprodukter	KM/NRU – KOM, FM, DN, Statsskog, reiselivsnær., Storjord	X		
7	Regionalpark Vefsna	Grane kom, Hattfjelldal og Vefsn kom, KM, NRU, Statsskog, vgs, FM, NHO, Helgeland reiseliv m fl	X	X	X
8	Nordland skal være det foretrukne reisemålet innen natur- og kystopplevelser (destinasjonsutvikling, lønnsomme bedrifter, profilering og markedsutvikling, kompetanse og rekruttering)	NRU, IK, IN, FMLA, NNR, NOVADIS, UTD	X	X	X
9	Kulturnæringer (kompetanseutvikling, nettverk og arenabygging herunder etablere minst et kompetansesenter for kulturnæringer i Nordland, pilotprosjekter)	NRU, KM, IN, MUS, kulturbedrifter, UTD	X	X	X
10	Matfylket Nordland – Lokal mat som drivkraft for gode opplevelser i Nordland (INTERREG IV- prosjektet LOFOOD, ny strategi for satsinga på mat og matopplevelser i Nordland)	NRU, IK, FM, partnere i 8 europeiske land, IN, UTD	X	X	X
11	Oppfølging av kystskogmeldinga	FM, NRU	X	X	X
12	Iverksetting av plan for arktisk landbruk	FM, NRU	X	X	X
13	Oppfølging av handlingsplan for økologisk landbruk i Nordland	FM, Partnerskap landbruk	X	X	X
14	Iverksetting av strategi knyttet til kulturlandskap og næringsutvikling	FM, NRU, landbruks-, og reiselivsnær.		X	X
Strategi 3: Jobbe for å skape en bærekraftig samfunns- og næringsutvikling med god balanse mellom bruk og vern					
1	Strømkartlegging av nordlandskysten	NRU, SINTEF, FHL, Helgel. havbruksstasjon	X	X	
2	Regionvise kulturminneregistreringer	KM, KOM, museer, RA, SD, grunneiere	X	X	X
3	Utrede Nordlands potensiale for å utvikle bærekraftig og «grønt» næringsliv	KM, NRU, FH, festivalene, KOM, IN, NHO, reiselivet		X	X

Strategi 4: Foredle mest mulig av råvarene nærmest mulig der ressursene finnes					
1	Utvikle for en ny industripolitikk for Nordland, og følge denne opp overfor nasjonale myndigheter	NRU, NHO, LO, Norsk industri, industribedr., arb.taker/arb.giverorg.	X	X	
2	Initiere bruk av naturgass som ressurs for utvikling av nye produkter	NRU, NORUT, bedr.	X	X	X
3	Utvikle konsepter for levendelagring av fisk og skalldyr	NRU, FoU-miljø, bedr.	X		
Strategi 5: Styrke kunnskapsbasert næringsutvikling innen sektorer hvor Nordland har spesielle fortrinn					
1	Økte ringvirkninger av olje- og gassaktiviteten utenfor kysten	NRU, UiIN, HS, LO, PN, NHO, innov.miljø,	X	X	X
2	Utvikle videre beredskap og beredskapskompetanse i Nordland rettet mot petroleumsnæringen og maritim næring	NRU, UTD, UIN, HiN, innov.miljø, bedr., KOM	X	X	X
3	Kompetanseoppbygging rettet mot maritim næring, jf. Bodø maritime senter	NRU, UiN, Maritimt Forum Nord, UTD	X	X	
4	Initiere oppbygging av kompetanse for økt foredling av mineraler/metaller i kombinasjon med andre ressurser	NRU, Norut Narvik, NGU	X	X	X
5	Legge til rette for industrielle energiklynger og testing av miljøteknologi	NRU, bedr., FoU-miljøene	X	X	X
6	Oppbygging av Sandnessjøen Subseasenter	NRU, KOM	X		
7	Initiere etablering av et internasjonalt testsenter for oljevern- og miljøteknologi	Oljeselskapene, bedr., NRU, Norlense, SINTEF, Akvaplan Niva, DNV	X	X	X
8	Produktutvikling og marked - marine næringer	NRU, FoU-miljøene, bedr.	X	X	X
Strategi 6: Legge til rette for effektive og miljøvennlige godstransporter					
1	Bidra til økt konkurranse ved transport av sjømat	SA, IK,	X		
2	Handlingsprogram for intermodale transport	SA,	X	X	
3	Jobbe for videreføring av Nord-Norgelinjen	SA/KOM, næringslivet	X	X	
4	Styrke øst-vestgående transportårer, ved bl.a. å gjennomføre godsstrømsanalyser	SA/KOM, IK, næringslivet	X		